

רבא, הא נמי אין לעשות כן. דהא קא מפשו על ידי כך במשוי.

קמח-ב וכי תימא, נשנה בכך דנפרום סודרא על פי הכד, הרי אסור לעשות כן. דאית לן למיחש, דלמא אתי לידי סחיטת הסודר מהמים.

וכי תימא, נכסוייה לחצבא בנכתמא [כיסוי], ובכך ליהוי שינוי, אין לנו לחייב בכך. משום דזימנין דמיפסק הכיסוי. ואם נצריכנו לכסות, אתי למקטריה [לקושרו]. וקשר של קיימא הוא, דאסור מדאורייתא.

הלכך לא אפשר למיעבד שינוי בשאיבת המים. ומשום כך עבדינן לה כדרך שעושים בחול.

ואמר ליה רבא בר רב חנן לאביי: תנן: לא מספקין [מוחאים כף על כף] ביום טוב, כדי להראות אבילות. ולא מטפחין על הלב ביום טוב, לאבילות. (1)

וכן לא מרקדין לשמחה ביום טוב. וטעמא מבואר בביצה, גזירה שמא יתקן כלי שיר.

ואקשיה: והא קא חזינן דעבדין אינשי מעשים אלו ביום טוב. ואמאי לא אמרינן להו ולא מידי למחות בהם?

אמר ליה אביי: ולטעמיך, יש לשאול כן נמי אהא דאמר רבא: מבוי שהוא פתוח לרשות הרבים, ועשו לו לחי להתירו בטלטול, לא

ליתבי איניש אפומא דלחייא [על פתח הלחי הגובל ברשות הרבים]. משום דדילמא מיגנדר [יתגלגל] ליה חפיץ לרשות הרבים, בתוך ד' אמות. וכיון דאין ניכר כל כך השינוי שבין המבוי לרשות הרבים, חיישינן דלמא אתי לאיתויי לחפץ זה מרשות הרבים, ויחזירו למבוי. ונמצא עובר על איסור הכנסה.

וקשיא, הא קא חזינן נשי דמותבי חצבי [מעמידות את כדיהן], ויתבן אפומא דמבואה. ואמאי לא אמרינן להו ולא מידי, דדבר זה אסור, כדרבא?

אלא, טעמא דלא מחינן בהו, היינו משום דבין כך לא תועיל המחאה. והנח להם לישראל. שמוטב שיהו שוגגין, ואל יהו מזידין.

סבור מינה רבא בר רב חנן מאביי, דהא דקאמר כן, הני מילי באיסור דרבנן. אבל באיסור דאורייתא מחינן. ולא חיישינן דלמא לא ישמעו.

ומסקינן: ולא היא. אלא לא שנא באיסור דרבנן, ולא שנא באיסור דאורייתא, כל שנהגו בו אין למחות בידם. דמוטב יהיו שוגגין ולא יהיו מזידין.

ומוכחינן: דהא תוספת דיום הכיפורים, דאורייתא היא. דיש להוסיף מחול על הקודש, ולהתחיל את התענית מעט מבעוד

אבל לא מטפחות.

לכך פירשו, דאיירי ממספקין ומטפחין לשמחה. וטעמא דכולהו משום שמא יתקן כלי שיר.

פלוג רבנן. ואי שרית ליה למימר הכי, אתא למיגז, ויאמר "הלויני" סתם.

1. רש"י. והקשו תוספות, הא אבילות אף בחול המועד אסורה. כדתנן נשים במועד מענות,

חיישינן בזה לריבית. ואף על גב דקאמר בלשון הלואה.

לימא מתניתין דלא כהלל, שאסר לעשות כן אף בחול.

דהא **תנן**: אסור ללות סאה חטיטין, על מנת לפרוע סאה חטיטין חזרה. שהרי אם יוקרו החטיטין בין הלואה לפירעון, נמצא שפורע הלוח דמים מרובים יותר על דמי ההלואה.

וכן היה הלל אומר: לא תלוה אשה בכר לחברתה, עד שתעשינה דמים. כלומר, שתשום את דמיה, כמה היא שוה בשעת ההלואה, וכן תתחייב לפורעה. שאם לא כן,

יום. כדררשינן מהא דכתיב, "ועיניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב". ואפילו הכי, **קא חזינן להו לאינשי דקאכלי ושתו עד שתחשך**,⁽²⁾ ואין מוסיפין כלום מחול על הקודש, **ולא אמרינן להו ולא מידי.** משום ד"הנח להם לישראל. מוטב יהיו שוגגין, ולא יהיו מזידין". אלמא, אף כשעוברים על איסורי תורה, אין למחות בהם.⁽³⁾

שנינו במתניתין: **וכן אשה מחבירתה בכרות.**⁽⁴⁾

והוינן בה: משמע, דוקא בשבת הוא דאסור לומר "הלויני", משום דאתי למיכתב. הא **בחול שפיר דמי.**⁽⁵⁾ ומותר ללוות ככר, ולא

בתורה מחינן בהו. מיהו בתוספות לעיל [נה א], איתא לא כן. והוכיחו זאת מסוגיין. ולית להו לחילוק הנ"ל. ודוקא אם שגו רוב הציבור בדבר. אבל אם שגו יחידים, יוכיחם. ומוטב שיזודו, ולא יגררו את רוב הקהל אחריהם. תשב"ץ חלק ב.

4. והתוספות יום טוב דקדק, למה פריך דוקא מכרות, ולא מרישא דכדי יין ושמן? ובתוספות רבי עקיבא איגר כתב, דלמאי דפירשו הרמב"ן והריטב"א [הובאו בהערה 6] לא קשה מידי. דדוקא בכרות אסר הלל. [וכן לדרך הר"ן שם אתי שפיר].

5. והקשו הראשונים, אמאי לא מוכחינן משבת גופה דלא כהלל, מהא דשרי ליטול ככר בככר בלשון "שאלה".

ומכאן הוכיח הריטב"א כרש"י, דסתם שאלה אינה אלא לזמן מועט. ולהכי ליכא למיחש בה לשמא יוקרו חטיטין. ודוקא בהלואה שהיא ללי, יום, חיישינן להכי.

2. ויש להוכיח מכאן דיש שיעור לתוספת יום הכיפורים. שהרי ודאי לא היו אוכלים עד חשיכה ממש. דהא אי אפשר לצמצם. ואפילו הכי לא סגי בהא משהו, אלא היו צריכים להפסיק מבעוד יום. תוספות, ביצה ל א.

וכתב הר"ן שם, דלמאן דאמר "ספיקא דאורייתא לחומרא", אין ראייה מהכא. דכיון דבין השמשות הוא ספק יום ספק לילה, בהכרח שהזהירה תורה לקבל תוספת יום כיפורים קודם הזמן הזה.

[וצריך עיון, דאם כן, אף בלא חיוב תוספת, קא עברו על ספק איסור דאורייתא. שהרי אכלו עד חשיכה. וכבר עמד על זה החתם סופר.

וכתב, דמאחר ולא ברירא לן ענין בין השמשות, ושיטת רבי יוסי בזה דהוא כהרף עין, ממילא נכלל כבר באותו משהו שהפסיקו קודם חשיכה. ואין למחות אלא בדבר שהוא ברור לך כאחותך [כדלעיל קמה ב]. ולפי זה אין מובנים דברי הר"ן].

3. והביא הר"ן שם, דיש אומרים דדוקא בדבר שאינו מפורש בתורה. אבל דבר שאיסורו מפורש

שנינו במתניתין: **ואם אינו מאמינו**, מניח טליתו אצלו, ועושה עמו חשבון לאחר השבת.

איתמר: הלואה יום טוב — רב יוסף אמר: **לא ניתנה ליתבע** בבית דין. שאם תבע את חבירו בבית דין לפרוע לו הלואה זו, אין בית דין נזקקין לה לעולם, ואינם מחייבים אותו לפרועה.

ורבה אמר: הלואה יום טוב ניתנה ליתבע בבית דין.⁽⁷⁾

ומפרשינן: **רב יוסף אמר, "לא ניתנה ליתבע"**, משום **דאי אמרת דניתנה ליתבע, אתי המלוה למיכתב** את ההלואה [ואף על פי שנוטלה בלשון "שאלה", נמי איכא למיחש לכך. תוספות].⁽⁸⁾

חיישינן **שמא יוקרו חטין**, ואם תפרענה כפי שויה של ככר בשעת הפירעון, **נמצאו באות לידי רבית**.⁽⁶⁾

ודחינן: **אפילו תימא** דמתניתין אזלא כהלל, נמי לא קשיא מהתם. **דהא** דמשמע ממתניתין דבחול שרי ללות ככר בככר, מיירי **באתרא דקוין דמיה** של הככר, ושויה ידוע לכל. ולכך שרי אף ללוות סתם. ואם יתיקרו, יתן דמיהן כפי שהיו שוות בשעת הלואה.

והא דאסר הלל ללוות בסתם, איירי **באתרא דלא קוין דמיה** של הככר. שעדיין לא יצא השער, ואין ידוע לכל שויה של הככר. דבהכי אית לן למיחש שמא תתייקר הככר. ומאחר שלא נודע להם שויה שעת הלואה, תפרענה כפי שער של שעת הפירעון, ותבא לידי רבית.

7. ונקטו כל הפוסקים דמקח שנעשה באיסור חל בדיעבד.

וכתב השלטי גיבורים בפרק "משילין" דמוכח כן מהא דנקטינן הלואה יום טוב ניתנה ליתבע. אלמא חיילא ההלואה.

ודחה הש"ך בחושן משפט ריש סימן רח את ראיתו. דהא אף אי נימא דלא חיילא, מכל מקום הרי המעות גזל בידו. ומצד תביעת גזל יתבענו. ויש ליישב הראיה, דהנה יש לדקדק, אמאי דנקט רבא "הלואה" יום טוב ניתנה ליתבע, ולא קאמר "שאלה" יום טוב, דהיא עיקר דינא דמתניתין. וצריך לומר דלרבותא נקטה. דאף "הלואה" ניתנה ליתבע.

ואי לא חיילא ההלואה, בין כך אינו תובעו אלא מדין גזל. ומאי רבותא איכא בזה? חתם סופר.

8. וקשה, הא אמרינן לעיל דבלשון "שאלה"

6. וקשיא, הא אין האיסור בהלואה גופה, אלא בפירעון. שהרי מותר ללות לכתחלה סאה, על דעת שאם יוקרו החטים יתן לו את דמיהם של שעת ההלואה.

ויש לומר, דלפי שאין הנשים מקפידות על יוקר הכרות, אסר הלל את עצם ההלואה, עד שיעשוה דמים. שמא יוקרו החטים, ותחזיר לה ככר ולא דמים. כדי שלא תיראה כצרת עין. אי נמי, שמא לא תדע שהוקרו החטין.

ולפי זה משנינן, דאיירי בקיין דמייהו. דבכי האי גוונא, אף על פי שלותה סתם, הוי כעין מקח, וכאילו עשאתו דמים. ולא תתבייש להחזיר את הדמים. רמב"ן וריטב"א.

והר"ן כתב, דשאני ככרות שאין דמיהן ידועים שהרי אין בעל הבית עושה את ככרותיו במשקל.

ולפי זה אתי תירוץ הגמרא כפשוטו.

מתלבט רב אידי בר אבין על רב יוסף: תנן: השוחט את הפרה, וחילקה בהקפה לקונים בראש השנה של מוצאי שביעית, אם היה חודש אלול מעובר, משמטת השביעית חוב זה. דהא קיימא לן, דשביעית משמטת בסופה. ומאחר דעיברוהו לאלול, נמצא דיום א' דראש השנה הוא ל' אלול. ועדיין משנת השביעית הוא. (10)

ואם אלול לאו מעובר הוא, נמצא דיום זה הוא א' בתשרי של שנה שמינית. לפיכך, אינו משמט.

וקשיא, אי הלואת יום טוב לא ניתנה ליתבע, מאי "משמט"? והא בלאו הכי אינו יכול לתבוע את הלוקחים בבית דין. דהא ביום טוב דראש השנה הלוום את הבשר.

ומשנינן: שאני התב, דמאחר ועיברוהו לאלול, איגלאי מילתא דאותו יום חול הוא. ואם כן, לאו הלואת יום טוב הויא. ואי לאו הא דהשביעית משמטתה, היתה ניתנת ליתבע. (11)

ורבה אמר, "ניתנה ליתבע", משום דאי אמרת דלא ניתנה ליתבע, לא יהיב ליה אדם לחבירו מידי ביום טוב. ואתי לאימנועי משמחת יום טוב.

ומקשינן: תנן: אם אינו מאמינו, מניח טליתו אצלו, ועושה עמו חשבון אחר השבת.

אי אמרת בשלמא, "הלואת יום טוב לא ניתנה ליתבע", משום הכי הוא מניח טליתו אצלו למשכון, ועושה עמו חשבון אחר השבת. שהרי אם לא יתפוס משכון בידו, לא יוכל לגבות ממנו את הפירעון בבית דין. (9)

אלא אי אמרת כרבה, דניתנה ליתבע, אמאי הוא צריך להיות מניח טליתו אצלו? ליתן ליה המלוה את ההלואה, ולתבעיה בבית דין לאחר השבת.

ומשנינן: אף דיכול לתובעו, אינו מוכן להלוותו בלא משכון. משום דאמר: לא בעינא דליקום ולבא עמו בדינא, ולא לברור לי דיינא, ולהטריח את עצמי.

לא אתי למיכתב?

ויש לומר, דכיון דסוף סוף הלואה היא, שהרי לא הדרא בעינא, אתא למיכתב אף היכא דאמר "השאלני", אי לאו דלא ניתנה ליתבע. ותרתיה בעינן. גם דיהיה היכרא על ידי לשון "שאלה" שהוא גומר בלבו שלא לתובעו בבית דין. וגם בעינן דשלא בבית דין יוכל לתובעו כל זמן שירצה, ואף קודם ל' יום. ובלשון "הלואה", תרתי לרעותא איכא. גם ליכא היכרא דגמר בלבו שלא לתובעו בבית דין. ואפילו אי גמר בלבו כן אתי למיכתב, כדי לתובעו שלא בבית דין. משום דאין זמן הפירעון אלא לאחר ל' יום.

רשב"א.

9. וכיון שתפס המלוה כדן, אף אם יחזור הלוח ויתפוס ממנו, נוציא מידו. ואף דלא מגבינן להלואה, הא מה דתפסי הלוח תביעת גזל היא, ולא הלואה.

מיהו, אם חזר הלוח ותפס את המשכון גופו, אין מוציאין מידו. שהרי לא קנאו המלוה לגמרי. ואם נוציאנו מיד הלוח, הרי אנו מגבים את ההלואה גופה. ראשונים.

10. ואתיא כרבי יהודה. אבל לחכמים, הקפת

ושוב מקשינן: מכלל, ד"משמט" דקתני ברישא, אתא למימר דאף אי יהיב ליה הלוח מדעתו, נמי לא שקיל לה המלוה. ואי נותן לו הלוח מרצונו, אמאי לא לישקול? (13)

ומשנינן: בין רישא ובין סיפא, מיירי בדיהיב ליה הלוח מדעתו. אלא דרישא, כיון דהשביעית משמטתו, צריך המלוה למימר ליה ללוח, "משמט אני". אבל סיפא, כיון דאין שביעית משמטתו, לא צריך המלוה למימר ליה, "משמט אני". אלא אי יהיב ליה, שקיל.

כדתנן: המחזיר חוב בשביעית יאמר לו המלוה: משמט אני. ואם אמר לו הלוח "אף על פי כן, איני חפץ שישמט", יקבל ממנו

ושוב מקשינן: תא שמע מסיפא: אם לא אינו משמט. ואם לא עיברוהו לאלול, אותו יום הוא יום טוב דראש השנה. אי אמרת בשלמא, דהלואת יום טוב ניתנה ליתבע, היינו דקתני "אינו משמט". דהרי בשנה שמינית קיימין. אלא אי אמרת, "לא ניתנה ליתבע", מאי (12) "אינו משמט"? והא בלאו הכי לא ניתנה ליתבע.

ומשנינן: אף דאינו יכול לתבוע בבית דין הלואת יום טוב, מכל מקום, אי יהיב ליה הלוח מדעתו את הפירעון, שקיל המלוה מיניה. והיינו דקאמר, אם אין אלול מעובר, אם יהיב ליה הלוח מרצונו, מותר לו ליטול ממנו.

12. וכתב רש"י דלא גרסינן "אמאי" אינו משמט? אלא "מאי" אינו משמט?

וכן לא גרסינן "אי אמרת בשלמא ניתנה ליתבע, משום הכי משמט, דקרינא ביה לא יגוש".

והיינו משום דמפרש, דעיקר הקושיה היא, אי לא ניתנה ליתבע אין מה דישמט. שהרי בין כך שמוטה ועומדת היא.

אבל הרמב"ן כתב, דשפיר גרסינן לה. והכי קאמר. אם ניתנה ליתבע שפיר קרינא בה "לא יגוש". אבל אי לא ניתנה ליתבע, אין לומר דישמט אף במקום שרוצה ליתן לו מדעתו. ונפקא מינה לענין שאין צריך לומר "משמט אני" [כדמסיק לקמן בסיפא]. דהא לא קרינא בה "לא יגוש".

13. וצריך עיון גדול, אמאי לא מוקי לה בפשיטות, דהלוח רוצה לצאת ידי שמים. ושואל בבית דין אם הוא מחויב להחזיר או לא. שהרי אף אי לא ניתנה ליתבע, מכל מקום לצאת ידי

החנות אינה משמטת. שאין שביעית משמטת אלא הלואה בלבד. ירושלמי.

אלא שהרמב"ם בפרק ט משמיטה ויובל הלכה ה, הביא להך משנה להלכתא. וכבר השיגו הראב"ד התם, הא קיימא לן כחכמים.

אכן בפירוש המשניות שם, כבר ביאר הרמב"ם שיטתו. דלא דמיא להקפת החנות שהיא האמנה במקח וממכר, בין המוכרים לקונים. וכשיתקבץ סך ממון יפרענו. ואין זה דרך חוב. אבל הכא, מה שאינו פורע מיד, אינו אלא משום דהשתא הוא יום טוב. והרי זה כאילו מכרו על דעת שיהיו המעות חוב בידו [על פי המהר"י קורקוס שם].

11. וכתב הרשב"א, דמכאן נראה דהלואת יום טוב שני של גלויות שהוא מדרבנן, לכולי עלמא ניתנה ליתבע.

ודחה הר"ן ראייתו. דשאני הכא, דמה שנהגו בראשון קודש, בטעות הוי. אבל אנן דעבדינן תרי יומי מתקנתא, דלמא אף הלואת יום שני לא ניתנה ליתבע.

המלוה את הפירעון. **שנאמר** "זה דבר השמטה שמוט". שאפילו אם לבסוף יקבל ממנו, צריך להזכיר את השמיטה בדבורו.

רב אויא, כשהיה מלוה ביום טוב, הוה שקיל **משכונא**. כדאיאת במתניתין "מניח טליתו אצלו, ועושה עמו חשבון אחר היום טוב".

רבה בר עולא לא היה נוטל משכון. אלא אחר היום טוב הוה מערים איערומי על הלוה, ושואל ממנו חפץ כלשהו, ומעכבו אצלו לחובו.

שנינו במתניתין: **וכן ערב פסח** בירושלים שחל להיות בשבת, מניח טליתו אצלו, ועושה עמו חשבון לאחר היום טוב.

אמר רבי יוחנן: מקדיש אדם פסחו בשבת שחל בה ערב פסח. וכן הוא מקדיש את חגיגתו ביום טוב, שהוא יום הקרבתה. ואף על גב דקיימא לן, אין מקדישין בשבת וביום טוב, אבל ביום הקרבתם מותר להקדישם. שכשם שהקרבתם דוחה שבת, כן הקדשם דוחה שבת(14).

וקאמרין: **נימא מסייע ליה** לרבי יוחנן ממתניתין דידן.

דהא תנן: **וכן ערב פסח בירושלים שחל להיות בשבת**, אם בא לקנות שה לפסחו, מניח טליתו אצלו [אצל המוכר], ועושה עמו

חשבון אחר יום טוב. אלמא, מצי בשבת ליקח את פסחו ולהקדישו.

ודחינן: מהכא ליכא ראייה. משום דלאו מתחלת הקדש השה בשבת מיירי. אלא **הכא במאי עסקינן**, בשה שכבר הוקדש לפסח, וממנה בעל השה עוד מנויים אחרים על פסחו. והם מתחייבים לו את דמי חלקם בשה. ובעבור חוב זה מניח המנוי את טליתו אצל הממנה. ובהכי ליכא משום איסור מקדיש בשבת. דהא **מעיקרא** מקדיש השה וקאי.

ותמהינן: ואיך מצית לאוקמא למתניתין בבא לימנות בשבת? **והא אנן תנן: אין נמנין על הבהמה בתחלה ביום טוב**. וכל שכן בשבת. משום איסור מקח וממכר בשבת וביום טוב.

ומשנינן: **שאני הכא**, דמיירי באדם הרגיל להיות מנוי אצל בעל השה. וכיון דרגיל אצלו, לא חשיב כבא לימנות בתחלה בשבת. אלא **כמאן דאימני ביה** בשה **מעיקרא** [קודם השבת] דמי. שמתחלה הקדיש את השה על דעת שימנה אף זה עליו.

[ותוספות לא גרסו כלל להך קושיה ותירוץ. דהא התם מיירי מנמנין של רשות. ולא שייך לאקשוויי מינה על מינוי דמצוה. ועוד, דהא מפרש לה התם בענין אחר לגמרי].

ושוב מוכחינן: ואכתי איכא לסיועי לרבי

שמים חייב לשלם. ואי שביעית משמטתו אינו מחויב כלל. רבי עקיבא איגר.

14. רש"י. וקשה, הא נדרים ונדבות קרבים ביום טוב [לחד מאן דאמר], ואפילו הכי אין מקדישין אותם ביום טוב.

אלא צריך לומר, דשאני פסח וחגיגה, שזמנן קבוע לאותו היום. ואי לא יקדישם השתא, לא יוכל תו להביאם. וכן מסיק בגמרא לקמן. תוספות רי"ד.

[אכן, אף בדברי הגמרא לקמן מפרש רש"י ד"קבוע להם זמן", היינו שהם דוחים את

דתנן: לא מקדישין, ולא מעריכין [נדר "ערכי עלי"], ולא מחרימין [חרמי כהנים או חרמי גבוה], ולא מגביהין תרומות ומעשרות, ביום טוב. וכל אלו שביום טוב אמרו שאין לעשותם, קל וחומר שבשבת הם אסורים. וקשיא לרבי יוחנן דקאמר "מקדיש אדם פסחו בשבת".

ומשנינן: לא קשיא. כאן, במימרא דרבי יוחנן, איירי בפסח וחגיגה, שהם חובות שקבוע לחן זמן. שחובת הקרבן היא דוקא באותו היום. וכשם שהקרבן דוחה שבת, כן הקדשן דוחה את השבת. וכאן במתניתין, איירי בחובות שאין קבוע להם זמן, כנדרים ונדבות. שאף הקרבן אינה דוחה את השבת. הלכך אף לא מצי להקדישן בשבת.

מתניתין:

מונה אדם בשבת את מספר אורחיו, ואת פרפרותיו [מיני מעדנים של], ומוציאם מפיו. אבל לא יקראם מן הכתב⁽¹⁵⁾. שאם כתב מערב שבת את שמות אורחיו או את פרפרותיו, לא יקרא בשבת מתוך הכתב הזה. וטעמא מבואר בגמרא.

יוחנן, מהא דתני רבי הושעיא: הולך אדם בשבת שחל בערב פסח אצל רועה הרגיל אצלו, והלה נותן לו טלה לפסחו, והקונה מקדישו ויוצא בו לפסחו. אלמא, מצי להקדיש את הפסח בשבת שהוא יום הקרבן.

ודחינן: מהתם נמי ליכא לאוכחי מידי. דהא כיון דרגיל הוא ליקח אצלו את פסחו, אקדושי מקדיש ליה הרועה מעיקרא מערב שבת לשה זה, לשם פסחו של קונה זה.

ותמהינן: והא "נותן לו טלה לפסחו ומקדישו", קתני. הרי להדיא דהקונה מקדישו בשבת.

ומשנינן: לעולם כבר קדוש הוא על ידי הרועה מערב שבת. אלא שצריך הקונה שוב להקדישו "הקדש עילוי", שמחיל הקדש על הקדש, מדרבנן. ומעלה בעלמא היא, שיקדישו הבעלים בעצמו.

ומקשינן: ומי אמר רבי יוחנן הכי, דמקדיש אדם פסחו בשבת?

והא אמר רבי יוחנן: הלכה כסתם משנה. ומצינו לסתם משנה דקתני בה להדיא דאין מקדישין בשבת.

השבת].

והשפת אמת כתב ליישב דברי רש"י, הנדרים ונדבות לא חשיבי כ"דוחין" את היום טוב. לפי שמעיקרא לא נאסרו. דהא אית בהו אוכל נפש. אבל הקרבן הפסח "דוחה" את השבת. ומשום כך אף הקדשו דוחה. [ולכאורה לא תירץ אלא בפסח. ולא בחגיגה].

15. וכתב רבינו יונה: איכא רבוותא דאמרו,

שלא אסרו למנות את אורחיו, אלא בקריאה דומיא דפיו. אבל עיוני בלא קריאה שרי. ומיהו מסיק, מסתברא לן, דעיוני נמי אסור. דהא ב"כתב שתחת הצורה", תני בתוספתא "לא יסתכל בה".

ולכאורה למאן דאמר, דטעמא משום "שלא יקרא בשטרי הדיוטות", הא אף שטרי הדיוטות אין אסורים אלא בקריאה בפה. דהרי מ"ממצוא חפצך ודבר דבר" אסרינן להו. ולקמן [קנא א]

ומשנינן: איכא בינייהו, היכא דכתב את רשימת האורחים אכותל, ומקום הכתב מירדלי [גבוה], ואינו מגיע לשם למוחקה. למאן דאמר אסור משום "שמא ימחוק", כל כי האי גוונא לא חיישינן. ולמאן דאמר, אסור משום "שמא יקרא" בשטרי הדיוטות, אף בכהאי גוונא חיישינן.

ומקשינן: ולמאן דאמר דטעמא משום "שמא ימחוק", ניהוש נמי שמא יקרא בשטרי הדיוטות, ונאסור אף בכתב בגובה הכותל.

ותו מקשינן: וכי במקום גבוה, לשמא ימחוק לא חיישינן? והתנן: לא יקרא לאור הנר. משום דחיישינן שמא יטה.

ואמר עלה רבה: אפילו אם הנר גבוה שתי קומות, ואפילו אם הוא גבוה שתי מרדעות, ואפילו עשרה בתים זה על גב זה, והוא למטה והנר למעלה, שבכל כי האי גווני אינו מגיע לנר להטותו, אפילו הכי לא יקרא לאור הנר. ואף דליכא בזה לטעם הגזירה, גזרינן אף בהכי. כדי שלא לחלוק בתקנה.

ואם כן, אף בכתב שהוא במקום גבוה, נגזור שלא יקרא ממנו. ואף דלא שייך טעמא ד"שמא ימחוק", אין לחלק בהכי, משום לא פלוג.

ומשנינן: אלא לעולם אף מאן דאמר "שמא ימחוק", מודה דחיישינן נמי ל"שמא יקרא".

מפים [מטיל גורל] אדם עם בניו ועם בני ביתו על השלחן, לקבוע על פי הפיס מי יקבל כל מנה ומנה. ובלבד שיהיו המנות שוות, ולא יתכוין לעשות מנה גדולה לאחד כנגד מנה קטנה לאחר. ובגמרא מפרש טעמא.

ומטילין חלשין [גורלות] בין הכהנים על בשר הקדשים ביום טוב. אבל לא מטילין גורל על המנות. ובגמרא יבואר.

גמרא:

קמט-א שנינו במתניתין: אבל לא מן הכתב.

והוינן בה: מאי טעמא?

רב ביבי אמר: גזירה שמא יראה שלא הכין די הצורך, ויתחרט שזימן יותר מדאי אורחים. וימחוק מן הרשימה כמה שמות, בכדי שהשמש לא יזימנם.

אביי אמר: טעמא דלא יקרא מתוך הכתב, היינו משום גזירה, שאם נתיר לו בזה, חיישינן שמא יקרא אף בשטרי הדיוטות. וכגון שטרי מקח וממכר⁽¹⁾. שאסורים בשבת בקריאה. משום דכתיב "ממצוא חפצך ודבר דבר". ודרשינן, שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול [רא"ש].

והוינן בה: מאי בינייהו דהני תרי טעמא?

איגרות נמי אסורות בשבת בקריאה. אלא שכבר כתבו תוספות שם, דלא מסתבר לאסור בהן. דממה נפשך, אם אינו יודע מה כתוב בהן, שמא יש בהן צורך גדול או פיקוח נפש. ואם יודע מה כתוב בהן, הא אין צריך להם, ולמה נאסור אותן?

מסקינן "דיבור אסור, הרהור מותר". מיהו בשבלי הלקט [הובא בבית יוסף סימן שז] כתב, דבשטרי הדיוטות אף עינן אסור. לפי שאי אפשר שלא ישא ויתן בענייני האיגרות.

1. ולעיל [קטז ב] משמע מרש"י, דסתם